

Evlilik öncesi eğitimin önemi

İsmail Yüksektepe*, Emrah Akbaş**

Öz

Evlilikte sorunlar ortaya çıktıktan ve karmaşık hale geldikten sonra sorunları çözmek zorlaşmaktadır. Evlilikte yaşanan sorunlara çözüm üretilememesi ve boşanmalar hem eşlerin hem de çocukların psikolojik ve beden sağlıklarını olumsuz etkilemektedir. Evlilikle birlikte eşler birbirine uyum gösterme, yeni akraba ilişkilerine başlama, evlilik doyumuna ulaşma gibi süreçlerden geçmektedir. Bu aşamaların uyumlu şekilde olması evliliklerin niteliğini de yükseltmektedir. Bu nedenle evlilik öncesi eğitim çok sayıda ülkede bir çözüm yolu olarak görülmektedir. Türkiye’de bu konuda hazırlanmış bilimsel çalışmaların az sayıda olduğu dikkati çekmektedir. Bu çalışmada, evlilik öncesi eğitime neden gereksinim duyulduğu bu konudaki bilimsel çalışmalarla genel bir çerçeve içerisinde ortaya konulmuş ve Türkiye’de evlenme ve boşanma durumları TÜİK istatistikleri ve Türkiye Aile Yapısı Araştırmalarıyla belirtilmiştir. Evlilik öncesi eğitimlerin yurtdışındaki tarihsel geçmişi ortaya konulduğu gibi, teşvik uygulamaları da ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Evlilik öncesi eğitimin Türkiye’deki gelişim süreci de incelenmiş ve bu eğitimlerin genel sayısal verileri belirtilmiştir. Evlilik öncesi eğitimlerin yaygınlaşması ve teşvikinde, çeşitli medya araçlarıyla tanıtım yapılarak farkındalık oluşturulması, yerel yönetimlerle ortak çalışmalar yapılması, eğitimlerin hem çiftlere hem de yetişkin bekar bireylere yönelik hazırlanması ve eğitime katılmayı teşvik edici ekonomik kolaylıklar sağlanması konuları öne çıkmaktadır. Bu eğitimlerin yaygınlaştırılması çalışmalarında diğer ülkelerin deneyimlerini dikkate almak önemli olduğu gibi evlilik öncesi eğitim konusunda farklı disiplinler arası yapılacak araştırmalar yeni perspektifler geliştirecektir.

Anahtar kelimeler: Aile, evlilik, boşanma, evlilik öncesi eğitim, iletişim

The importance of premarital education

Abstract

After problems arise and become complicated in marriage, it becomes difficult to solve problems. Failure to find solutions to the problems experienced in marriage and divorces negatively affect the psychological and physical health of both spouses and children. With marriage, spouses go through processes such as adapting to each other, starting new relatives, and reaching marital satisfaction. The harmony of these stages also increases the quality of marriages. For this reason, premarital education is seen as a solution in many countries. It is noteworthy that there are few scientific studies on this subject in Türkiye. In this study, why premarital education is needed is revealed in a general framework with scientific studies on this subject and marriage and divorce situations in Türkiye are stated with TÜİK statistics and Türkiye Family Structure Research. The historical background of premarital education abroad is revealed and incentive practices are also explained in detail. The development process of premarital education in Türkiye is examined and the general statistical data of these educations are stated. For the dissemination and promotion of premarital education, the issues that come to the fore are raising awareness by promoting it through various media tools, working together with local governments, preparing trainings for both couples and adult single individuals and providing economic facilities to encourage participation in training. While it is important to take into account the experiences of other countries in efforts to disseminate these trainings, interdisciplinary research on premarital education will develop new perspectives.

Keywords: Family, marriage, divorce, premarital education, communication

*Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İç Denetim Başkanlığı

E-posta: yuksektepei@hotmail.com, ORCID ID: 0009-0001-7660-9491

**Prof.Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü

E-posta: emrah.akbas@yahoo.com, ORCID ID: 0000-0003-2807-4055

Giriş

Evlilik kararı kişilerin geleceğini etkileyen en önemli kararlardan biridir. Evlilikte sorunların ortaya çıkması ve karmaşık hale gelmesinden sonra problemleri çözmek zorlaşmaktadır. Ayrıca evlilik sonrasındaki aşamada ortaya çıkabilecek sorunları çözmek için ekonomik ve toplumsal maliyeti de oldukça ağırdır. Evlilik öncesi eğitim, bu sorunlara bir çözüm yolu olarak ortaya çıkmıştır. Evlilik öncesi eğitimin tanımı da genellikle işlev ve yararları belirtilerek yapılmaktadır. Clyde (2019, s. 6-8), bu eğitimlerin, sağlıklı evlilikler oluşturmak için temel ilke ve becerilerin uygulamalı olarak verildiği bir müfredatının olduğunu öne çıkarmakta, Deveci Şirin (2013, s. 69-70), önleyicilik yönünü ve bireylerin muhtemel sorunlarını önceden belirleyip, gerçek müdahalelerden önce dolaylı veya dolaysız verilen bir hizmet olduğu yönünü vurgulamakta, Stanley (2001, s. 272) ve Şen (2009, s. 48) ise evlilik öncesi eğitimlerin önlem alıcı ve önleyici çalışmalar olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda, evlilik öncesi eğitim evliliğe hazırlanan çiftler ve yetişkin bireyler için özel tasarlanmış müfredatı olan bir eğitim programı olarak tanımlanabilir.

Evlilik öncesi eğitim, sorunlar oluşmadan engellenmesi veya azaltılması, proaktif yönüyle çiftlere farkındalık kazandırması yönleriyle öne çıkmaktadır. Sorunlar ortaya çıktıktan sonra yapılan çalışmalar için tedavi edecek yeterli sayıda insan kaynağı bulunamamakta, aile içindeki kişilerin bireysel olarak yaşadığı problemlerin bedeli daha ağır olmakta ve daha büyük maliyetler çıkmaktadır. Evlilik öncesinde çiftlere evlilik yaşamıyla ilgili bilgi ve becerilerin kazandırılmasının yaşam kalitesini artıracığı, sorunlar ortaya çıkmadan risklerin azaltılmasını sağlayacağı ve boşanma oranlarını düşüreceği birçok araştırmada belirtilmektedir (Stanley vd., 2006; Duncan, Childs ve Larson, 2010). Boşanmaların en yüksek olduğu dönem evliliklerin ilk beş yıldır. TÜİK 2021 ve 2022 yılı verilerine göre evliliğin ilk dönemlerinde boşanma oranlarının daha fazla olduğu belirlenmiş ve cinsiyete göre farklılık gösteren boşanma nedenleri de ortaya konulmuştur. Bu nedenle evlenecek olan çiftlere yönelik evlilik eğitimi, çatışma ve sorun çözüm yollarının öğrenilmesi, iletişim becerilerinin artırılması ve öfke kontrolü gibi eğitimler evlilikte ortaya çıkacak sorunların oluşmasını veya evliliğin sona ermesine neden olacak düzeyde büyütülmesini önlemeyi hedeflemektedir. Eşler arasında sağlıklı bir iletişimin olması evlilik yaşam kalitesini de belirlemektedir (Carroll ve Doherty, 2003). Bu bağlamda, çiftler arasında iletişim sorunlarının çözülmesi ve eşlere çatışma çözebilme becerilerinin kazandırılması sağlıklı evlilikler için önemli görülmektedir.

Evlilik öncesi eğitimin, evlilikte çıkması muhtemel sorunlara yönelik olarak çiftlerin farkındalıklarını artırdığı ve çözemeyecekleri sorunlarla karşılaşmaları durumunda profesyonel kişi ve kurumlardan yardım almaya açık olmalarını sağladığı genel olarak literatürde yer almaktadır (Sürerbiçer, 2008; Williamson vd., 2018; Schumm, Silliman ve Bell, 2000). 2021 yılı Türkiye Aile Yapısı Araştırmasına göre, eşler arasında sorun yaşandığında eşlerin öncelikli olarak % 43,1 gibi yüksek bir oranla aile büyüklerinden destek almayı düşündükleri, psikolog, aile danışmanı gibi uzman kişi ve kurumlardan yardım almayı düşünenlerin oranının % 4,8 olduğu, kimseden destek almayacağını ifade edenlerin oranının ise % 32,6 gibi yüksek bir oranı teşkil ettiği anlaşılmıştır. 2016 yılı Aile Yapısı Araştırması verileri de benzer olup, oranlar sırasıyla % 33, % 1,9 ve % 50,9'dur (TAYA, 2016, s.100 ve TAYA, 2021, s. 64). Anlaşmazlık durumunda kimseden destek almayacaklarını belirtenlerin oranı yüksek olmasına karşın, uzman kişi ve kurum desteği alma konusunda oranlar birbirine yakın ve düşüktür. Bu araştırmalarda, eşler arasındaki sorunların çözümünde uzman kişi ve kurumlardan destek almayı düşünme oranının oldukça düşük olması dikkat çekicidir. Bu yönüyle, evlilik öncesi eğitime katılan çiftlerin farkındalıklarının artması ve çözemeyecekleri sorunlar karşısında profesyonel kişi ve kurumlardan yardım almaya istekli olmaları bu eğitimlerin öne çıkan yararlarından birisi olarak ortaya çıkmaktadır.

Evlilik öncesi eğitime yönelik çalışmalar 1930'lu yıllarda başlamış olup, kurumsal olarak 1932 yılında ABD Merrill-Palmer Enstitüsü'nde nişanlı ve yeni evli çiftler için başlatılan çalışmalar daha sonraki yıllarda farklı ülkelerde büyüyerek devam etmiş ve 1970'li yıllarda yaygınlaşmıştır (Bagarozzi ve Rauen, 1981; Kepler, 2015; Sayers, Kohn, Heavey, 1998). Bu konuda başta ABD olmak üzere birçok ülkenin bilimsel çalışma ve uygulamaları mevcuttur. Evlilik öncesi eğitim programlarının yaygınlaşması ve etkili şekilde kullanılması için yerel dinamikler de dikkate alınarak, diğer ülkelerin tecrübe ve birikimlerinden yararlanmak önem taşımaktadır. Türkiye'de evlilik öncesi eğitim çalışmalarının ilki İstanbul'da 1998 yılında düzenlenmiş, daha sonraki yıllarda başta Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın çalışmaları olmak üzere genişleyerek devam etmiştir (İşmen ve Yavuzer, 2005; Sürebiçer, 2008). Bu makalede yer alan araştırma ve istatistik bilgilerde belirtildiği gibi, boşanmaların büyük bölümünün evliliklerin ilk beş yılında gerçekleşmesi, erkek ve kadın bireylerin boşanma nedenleri ve ailelerde yaşanabilecek olası sorunlar dikkate alınarak ve evlilik öncesi eğitimler konusunda bilimsel çalışma ve uygulamaları olan başka ülkelerin deneyimlerinden de faydalanarak evlilik öncesi eğitim programları düzenlenmesi önemli görülmektedir.

Günümüzde evlilik öncesi eğitimin gerekliliğine yönelik olarak politika yapıcıların genel bir kabulü bulunmaktadır (Murray, 2006). Ancak uygulamada eğitimlerin yaygınlaştırılması için çözüm yollarının ortaya konulması gerektiği görülmektedir. Bu bağlamda, evlilik öncesi eğitimlerin başarısı için eğitim programlarının içeriği ve eğitimcilerin niteliği de aynı derecede önemlidir.

Evlilik öncesi aile eğitimine ilişkin literatür değerlendirildiğinde, genellikle bu eğitimlerin etkili olma durumları ve eğitim içeriği üzerinde durulduğu anlaşılmaktadır. Bu eğitimi verecek kişilerin eğitim durumları ve diğer nitelikleri ile evlilik öncesi eğitim programlarının yaygınlaştırılması için neler yapılması gerektiği konusunda yeterli araştırma olmadığı görülmektedir. Türkiye'de bu konuda hazırlanan tez ve diğer bilimsel çalışmaların da az sayıda olduğu dikkati çekmektedir. Evlilik öncesi eğitim konusunda farklı disiplinler arası yapılacak araştırmalar yeni perspektifler geliştirecektir.

Türkiye'de bu eğitimleri veren kurumlar arasında birliktelik sağlanmasına, eğitimlerin içeriği ve eğitim verecek olan kişilerin niteliklerinin belirlenmesine ve toplumda yaygın kabulü ve uygulamasının sağlanmasına yönelik kapsamlı çalışma yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Bu makalede, evlilik öncesi eğitimin önemine yönelik çalışmalar belirtilmiş, eğitimlerin tarihsel süreci genel olarak ifade edilmiş ve bu eğitimlerin yaygınlaşması için çözüm çalışmaları ortaya konulmuştur.

1. Evlilik öncesi eğitim programlarına niçin gereksinim duyulmuştur?

Evlilik öncesi eğitimler, evlilikte karşılaşılması olası sorunlara yönelik bilgilendirme yapılan, resmi olarak evlilik birliği oluşmadan yapılan ve odağında önleyicilik olan çalışmalardır. Evlenecek çiftlerin birbirlerini yeterli düzeyde tanımayarak birbirlerine yönelik az bilgi sahibi oldukları ve iletişim eksikliği nedeniyle sorunları ağırlaştırdıkları sık şekilde rastlanılan bir durumdur (Sürebiçer, 2008). Literatürde evlilik öncesi eğitim programıyla çiftlerin daha sağlıklı ilişkiler kurabildiği, evlilik kalitesinin arttığı ve bu şekilde evliliklerin sona ermesi riskinin azaldığı belirtilmekte olup, Schumm, Silliman ve Bell (2000), evlilik öncesi hazırlık çalışmalarının iki temel faydasını öne çıkarmaktadır. Evliliğin ilk yıllarında çiftlerin ilişkilerinin kalitesini artırması ilk fayda olarak öne çıkmakta olup, eşlerin evlendikten sonra yaşayacakları olası problemler için danışmanlık ve psikolojik yardım almaya açık olmaları ikinci faydası olarak belirtilmektedir. Evlilik öncesi çiftlerin bilgilendirilmeleri, çiftlerin evliliğin zorluklarına ilişkin farkındalıklarını artıracak, özellikle evliliğin ilk dönemlerinde üstesinden gelemeyecekleri sorunlarla karşılaşmaları durumunda danışmanlık almaya açık

olacaklardır. Evlilik öncesi eğitim, çiftlerin hem kendilerine, hem de eşlerine ve evlilik kurumuna ilişkin farkındalık oluşturabilmeleri ve geliştirmeleri açısından önemlidir.

Evlilik öncesi eğitimlerin gündeme gelmesi başta gelişmiş ülkeler olmak üzere çok sayıda ülkede boşanma oranlarındaki önemli artış nedeniyle olmuştur. ABD'deki evlilikler ortalama yedi yıl devam etmekte ve bu durum ülkedeki çiftlerin yaklaşık yarısının yeniden evlenmesine neden olmaktadır. Bir eşin daha önce evli olduğu ailelerin bulunduğu haneler, toplam hanelerin % 40'ından fazlasını oluşturmakta, ABD Ulusal Sağlık İstatistikleri Merkezi'ne göre, ülke içindeki eyaletlerin çoğunda boşanma oranları % 40 ila % 60 arasında değişmekte ve tüm evliliklerin yarısına yakını boşanmayla sonuçlanmaktadır (Norvell, 2009). Aile kurumuna olan ihtiyaç, evlilikleri güçlendirmek için çalışmalar yapılmasını, evlilik öncesi eğitimlere katılım için yasal düzenlemeler yapılmasını gündeme getirmiştir (Murray, 2006).

Türkiye'de boşanma oranı artarken, evlenme oranının azaldığı görülmektedir. 2012 yılında kaba evlenme hızı ‰ 8.03 iken, 2022 yılında ‰ 6.76'ya düştüğü görülmektedir. Diğer taraftan, 2012 yılında kaba boşanma hızı ‰ 1.64 iken, 2022 yılında ‰ 2.13'e yükseldiği görülmektedir.

Tablo 1. Türkiye'de Evlenme ve Boşanma Sayı ve Oranları (2012-2022)

Yıl	Evlenme sayısı	Kaba	Boşanma sayısı	Kaba
		evlenme Hızı (‰)		boşanma Hızı (‰)
2012	603.751	8,03	123.325	1,64
2013	600.138	7,88	125.305	1,65
2014	599.704	7,77	130.913	1,70
2015	602.982	7,71	131.830	1,69
2016	594.493	7,50	126.164	1,59
2017	569.459	7,09	128.411	1,60
2018	554.389	6,81	143.573	1,76
2019	542.314	6,57	156.587	1,90
2020	488.335	5,86	136.570	1,64
2021	563.140	6,69	175.779	2,09
2022	574.358	6,76	180.954	2,13

Kaynak: TÜİK, 2023

Türkiye'de, 2019 yılında 156.587 çift boşanırken, 2020 yılında 136.570, 2021 yılında 175.779 ve 2022 yılında 180.954 çiftin boşandığı belirlenmiştir (TÜİK, 2023). 2022 yılında evlenen çift sayısı 574.358 olmasına rağmen, aynı yıl boşanan çift sayısının 180.954 olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2. Boşanmış Kişilerin Evli Kaldıkları Süre (2022 Yılı)

<u>Evlilik Süresi</u>	<u>Yüzde</u>
-----------------------	--------------

Bir yıldan az	2,6
1-5 yıl arası	30,1
6-10 yıl arası	21,6
11-15 yıl arası	15,9
16-20 yıl arası	12,1
21-25 yıl arası	8,3
26 yıl ve üzeri	9,3

Kaynak: TÜİK, 2023

TÜİK'in 2022 yılına ilişkin verilerine göre, Türkiye'de boşanmaların % 32,7 sinin evliliğin ilk beş yılı içinde, % 21,6'sının ise evliliklerin 6-10 yılları arasında gerçekleştiği görülmektedir. 2021 yılı verileri de benzer olup, belirtilen dönemlerde boşanma oranları sırasıyla, % 33,6 ve % 20,9' dur (TÜİK, 2022 ve TÜİK, 2023). Boşanma oranlarının evliliğin ilk yıllarında fazla olması, yeni evli çiftlerin evlilik öncesi aile eğitimi almaya ve desteklenmeye ihtiyaçları olduğunu göstermektedir. Boşanmaların en yüksek olduğu dönemin evliliklerin ilk beş yılı olduğunu dikkate aldığımızda, evlilik ve aile eğitimlerinin, çiftleri daha evliliğin başlangıcında hatta başlamadan önce karşılıklı olarak çıkabilecek sorunlar hakkında bilgilendirmesi önem taşımaktadır.

TÜİK'in 2021 yılı araştırmasına göre, boşanmış erkek ve kadınların en önemli boşanma nedeninin eşlerinin sorumsuz ve ilgisiz davranması olduğu ortaya çıkmıştır. Bundan sonra öne çıkan boşanma nedenlerinin ise cinsiyete göre farklılık gösterdiği görülmektedir. Erkekler için, ikinci sırada yer alan boşanma nedeninin kök aile üyelerinin aile içi ilişkilere karışması olduğu, üçüncü sırada ise evin ekonomik olarak geçimini sağlayamama olarak belirtildiği görülmüştür. Kadınlara göre ise ikinci sırada yer alan boşanma nedeninin aldatma ve üçüncü sırada dayak-kötü muamele olarak belirtildiği anlaşılmıştır. Aynı çalışmada, evli eşlerin sorun yaşadıkları konularda eşlere sorulmuş ve evli bireylerin eşleriyle yaşadıkları sorunların sırasıyla, harcamalar, ailenin birlikte vakit geçirmemesi, aile gelirinin yeterli olmaması, ev içi sorumluluklar ve sigara alışkanlığı konularının öne çıktığı görülmektedir (TÜİK, 2022).

Literatürde evlilik öncesi eğitim programlarının genel olarak çiftlerin evlendiklerinde uyumlu bir şekilde ilişkilerini devam ettirmeleri ve zenginleştirebilmeleri için gerekli beceri ve bilgilerin kazandırılmasını amaçladığı, proaktif yönüyle sorunlar ortaya çıkmadan önce tedbir alınmasını sağlamaya çalıştığı görülmektedir. Bilen (1983, s. 201), bireylerin sağlıklı evlilikler oluşturmalarında, evliliğe hazırlayıcı özellikte eğitim görmelerinin önemli olduğunu ve bu şekilde boşanma sayı ve oranlarının düşerek başarılı evlilikler kurulabileceğini belirtmektedir. Bu alandaki araştırmalar genel olarak değerlendirildiğinde evlilik öncesi hazırlık eğitiminin ailenin kuruluşunda önemli bir yerinin olduğu ve toplumsal anlamda da olumlu katkılarının bulunduğu söylenebilir (Carroll ve Doherty, 2003).

Evlilikte yaşanan sorunlara çözüm ortaya konulamaması ve boşanma hem eşlerin ve hem de çocukların fiziksel ve psikolojik sağlıklarını olumsuz etkilemektedir. Aile içinde yaşanan olumsuz deneyimlerin, kişilerin gelecekte birçok ruhsal ve psikiyatrik sorun, hatta fiziksel rahatsızlık yaşamasına neden olduğu, yaşam boyu kronik hastalığa yakalanma, ruhsal sağlıkta bozulma, madde ve alkol kullanımı, cinsel sağlığın bozulması ve riskli cinsel davranışlarda bulunma, suça karışma ve suç işleme riskini artırdığı yapılan araştırmalarla ortaya çıkmıştır. Bu olumsuz deneyimlerin, çocuğun aile içi şiddetin yaşandığı bir ev ortamında büyümesi, evde madde kullanımının olması ya da anne-babanın boşanması gibi çocukta ruhsal zorlanma oluşturacak durumlar olduğu belirtilmiştir (Gündüz ve diğerleri, 2018).

Konuk (2015), ailede yaşanan psikolojik travmalarla, tıbbi hastalıklar, psikiyatrik sorunlar ve sosyal yansımaları arasındaki nedensellik ilişkisine dikkat çekerek, çocuklukta

yaşanan travmaların sonucu olarak aşırı alkol tüketme, uyuşturucu kullanma, kronik akciğer hastalığına yakalanma ve kalp hastası olma gibi risklerin çok yüksek oranlarda olduğunu belirtmektedir. Bu da sağlıklı evlilikler oluşturulmasının hem bireyler hem de toplum için önemini göstermektedir.

Evlilik öncesi programlara ilişkin önemli çalışmaları bulunan Carroll ve Doherty (2003) tarafından yapılan bir araştırmada, evlilik öncesi programlara katılanların evlilik doyumlarında belirgin artışlar olduğu belirlenmiştir. Evlilik öncesi programların kişiler arası sorun çözme becerilerinde ve genel ilişki kalitesinde anında ve kısa vadeli kazanımlar elde etmede faydalı olduğu ve bu programlara katılmayanlara oranla daha yüksek kazanımların elde edildiği ifade edilmiştir. Çiftlerin evlilik yaşamında önemli yer tutan konular arasında bulunan iletişim, cinsel sağlık, çatışma çözme becerisi, ekonomik yapı ve finansal yönetim ile ebeveynlik gibi konulara bu programlarda yer verilmektedir.

Stanley, Amato, Johnson ve Markman (2006) tarafından yapılan bir araştırmada, evlilik öncesi eğitime katılımın, çiftler arasında daha yüksek bağlılık, daha yüksek evlilik doyumu ve yıkıcı çatışma düzeyinin düşüklüğü ile bağlantılı olduğu saptanmıştır. Aynı şekilde evlilik öncesi eğitimin boşanma oranında yaklaşık % 31 oranında düşmeyi sağladığı diğer tespitlerden birisi olarak ortaya çıkmıştır.

Evliliğe hazırlık programlarının etkililik durumuna yönelik olarak Childs ve Duncan (2012) tarafından yapılan araştırmada, evlilikte çatışma oranlarını düşürmek, başarılı ve sağlıklı evliliklere ulaşmak için evlilik öncesi eğitim programlarının değerli bir araç olduğu belirtilmiştir. Belirli standart ve kriterler ölçeğinde evliliğe hazırlık programlarının içeriğinin düzenlenmesi ve profesyonelliğin artırılması durumunda etkinlik ve verimliliğinin artacağı ve katılımcı çiftler için daha büyük potansiyel faydalarının olacağı belirtilmiştir.

Williamson ve diğerlerinin (2018), yeni evli 431 çiftle yaptıkları araştırmada, evlilik öncesi eğitimin, çiftlerin evliliklerinde görülen etkisi, sorunlarla karşılaştığında nasıl yardım aradıkları ve çift eğitiminin bu sürece nasıl katkıda bulunduğu araştırılmıştır. Bu çalışma, evlilik öncesi eğitime katılımın, sorunla karşılaştıklarında çiftleri çözüm için yardım aramaya teşvik ettiğini, doğru kaynaklara yönlendirdiği ve ilişkilerini sürdürmeleri için güçlendirdiğini göstermektedir. Bu durum, evlilik öncesi eğitime katılımın artmasının, sonuç olarak çift terapisinin daha fazla kullanılmasına yol açacağı ve ilişkilerin göreceli olarak iyileşeceği anlamına gelmektedir. Yine bu çalışmada, evlilik öncesi eğitime katılan kadınların, evlilik sürecinde sorun yaşadıklarında terapi alacaklarını söyleme oranının kocalara göre daha yüksek olduğu, evlilik eğitimine katılımın, çiftleri evlilikleri boyunca ilişkilerini sürdürmek için adımlar atmaya teşvik ederek, gerektiğinde yardım arama ile bağlantılı olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, evlilik öncesi eğitimin daha sonraki yardım arayışındaki artışlarla bağlantılı olduğuna yönelik bulguyla birlikte, evlilik öncesi eğitimlere erişimi artırmanın ve bu eğitim programlarının gelecekte ilişkiyi sürdürmeye odaklanmasının, daha fazla çiftin ilişkilerindeki problemlerine yönelik farkındalıklarının artmasını sağlayabileceği ve çok geç olmadan yardım arayışına yönelebileceklerini göstermektedir.

Sürerbiçer (2008, s. 84, 90) tarafından, 58'i kadın, 34'ü erkek 92 katılımcıyla yürütülen araştırmada, boşanmış olan 92 bireyin deneyimlerine göre evlilik eğitimine gereksinim belirlenmeye çalışılmıştır. Bu araştırmada, katılımcıların boşanmalarındaki ilk beş nedenin; konuşmama ve sorunları paylaşmama nedeniyle iletişim eksikliği, eşin sorumsuzluğu, eşin ilgisizliği, kök aile veya aile yakınlarıyla ilişkiler nedeniyle oluşan sorunlar ile eşler arasındaki kişilik uyumsuzluğu olarak belirlenmiştir. Katılımcıların % 81.5 oranındaki büyük bölümü evlilik eğitimi almış olmaları durumunda, evlilikte yaşadıkları sorunların çözümüne olumlu etkisinin olabileceğini ifade etmiş, aynı şekilde katılımcıların % 95,7'si evlenecek çiftlere evlilik eğitimi verilmesinin evliliklere olumlu yansıtacağını belirtmiştir. Katılımcılar, evlilik eğitiminin birçok yönüyle evliliğe olumlu etkisinin olacağını belirterek, bu faydaları sırasıyla, evlilikte oluşacak sorunların çözümlerine ilişkin fikir

vereceği, evlilik sürecinde yaşanabilecek sorunlara ilişkin farkındalık kazandıracağı, eş seçiminde karar verme sürecinde faydalı olacağı ve evlilik kararının alınmasında daha bilinçli olunacağı şeklinde ifade etmiştir.

Kersten (1990)' e göre evlilik sürecinde ortaya çıkabilecek sorunlara ilk aşamada müdahale edilmelidir. Uyumsuz evliliklerde, öfke, kızgınlık ve düşmanlık gibi duyguları oluşmadan önce, çiftlerin birbirlerini gerçekçi olarak değerlendirmeleri, daha önce görmezden gelinmiş problemleri realist şekilde dikkate almaları önemlidir. Çiftlerin evlilik sürecinin başında çatışma ve sorun çözme becerilerini kazanmaları, iletişimi öğrenmeleri sorunların en başta büyümeden çözülmesini sağlayabilir.

Kersten (1990) tarafından, birlikteliklerinde sorun yaşayan 49 çiftle yapılan araştırmada, evlilikte uyumsuzluğun nedenleri, hissedilen duygular ve sonuçları değerlendirilmiş, evlilikte yaşanan uyumsuzluğun üç aşamada yaşandığı belirtilmiştir. Birinci aşama hayal kırıklığı ile başlamaktadır. Bu süreçte hayal kırıklığı yaşayan eş, evliliği devam ettirmek amacıyla eşini mutlu etmek ve sorunları çözmek için girişimlerde bulunmaktadır. İkinci aşamada, sorun çözme girişimlerinin çok az sonuç vermesi üzerine bireyde çifte karşı öfke ve incinme duyguları oluşmaya başlar. Bu aşamada evliliğin artıları ve eksileri değerlendirilerek ayrılma düşüncesi ilk kez gündeme gelir. Üçüncü ve son aşamada, geçmişteki yoğun sevgi duygularının ilgisizliğe ve kayıtsızlığa döndüğüne tanık olunur. Evliliği bitirmek için fiilen eyleme geçilir. Bitiş aşamasında, eşlerden birisi ya evliliği onarmak için her şeye rağmen profesyonel danışmanlık almak çabasına girer ya da evliliği sonlandırma ve ayrılma için yardım alma çabasına girer.

Özbesler ve Çoban (2009), aile politikalarının ağırlıklı olarak sorunların ortaya çıkmasından sonra bu sorunu çözmeye yönelik olarak gündeme geldiğini belirterek, aileyi bir bütün olarak ele alan ve koruyucu, önleyici bakış açısını içeren politikaların oluşturulmasının gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Literatürde evlilik öncesi eğitimlerin genel olarak çiftlerin evlendiklerinde uyumlu bir şekilde ilişkilerini devam ettirmeleri için gereken bilgi ve becerilerin kazandırılmasını hedeflediği ve sorunlar ortaya çıkmadan önce önlenmesini sağlamaya çalıştığı belirtilmektedir. Bu alandaki araştırmalar incelendiğinde evlilik öncesi eğitimin ailenin kuruluşunda önemli bir yerinin olduğu ve toplumsal anlamda da olumlu katkılarının bulunduğu söylenebilir.

2. Evlilik öncesi eğitimin tarihsel geçmişi

Evlilik öncesi eğitime ilişkin çalışmaların başlangıcı 1930'lu yıllara uzanmaktadır. Evlenecek çiftlere eğitim verilmesi düşüncesi başta ABD olmak üzere gelişmiş ülkelerde boşanma oranlarının hızlı şekilde artması ve kamu idareleri ile toplumun farklı kesimlerince bu durumdan rahatsızlık duyularak çözüm yollarının araştırılmasıyla ortaya çıkmıştır.

Kurumsal olarak ilk evlilik öncesi eğitim programı ABD Merrill-Palmer Enstitüsü'nde nişanlı ve yeni evli çiftlere yönelik olarak 1932 yılında gerçekleştirildi. Evlilik öncesi danışmanlık hizmetlerine yönelik programlar ise Philadelphia Evlilik Kurumu'nda 1941 yılında oluşturuldu. Bu programın hedefleri arasında evlenmeyi düşünen çiftlere evlilik hakkında bilgi vermek ve eğitim sunmak ile çiftler arasındaki sorunların çözümüne yardımcı olmak bulunuyordu (Bagarozzi ve Rauen, 1981; Kepler, 2015; Sayers, Kohn, Heavey, 1998). Evlilik eğitimiyle ilgili olarak Ernest Groves tarafından, üniversitede okutulacak ilk ders kitabı olan Evlilik (Marriage) kitabı 1933 yılında yayınlandı (Gladding, 2017, s. 117-120).

ABD, Avustralya ve bir kısım ülkelerde, çeşitli kuruluşlar 1950'li yıllarda evlilik programları sunmaya başladı (Halford, Markman, Kline ve Stanley, 2003). David ve Vera Mace çiftinin evliliği güçlendirme ve evliliğe hazırlığa ilişkin önleyici programlar hazırlama konusunda öncü çalışmaları oldu. David Mace, 1942 yılında Britanya'da Büyük Britanya Ulusal Evlilik Rehberlik Kurulunu kurdu. 1962 yılında İspanya'nın Barselona şehrinde, aile içerisindeki çatışmaları önleme hedefiyle evlenecek çiftlere yönelik "Marriage Encounter"

(Evlilik karşılaşması/etkileşim) adıyla bir kılavuz çalışması, Rahip Gabriel Calvo tarafından geliştirildi. Evlenecek çiftlerin ve bir rahibin katıldığı programda çiftlerin mevcut sorunlarına yönelik iletişimin yanında evliliğin dinsel yönüne vurgu yapıyor, evliliğin manevi temeli anlatılıyordu. Programda çiftlere belli alıştırmalar yaptırarak duygu ve düşüncelerini paylaşmaları becerisi kazandırılmaya çalışılıyordu. 1966'da ABD'de çeşitli kuruluşlarında uyguladığı bu program daha çok dinsel temel üzerine çiftlere evlilik hazırlığı eğitimi verdi (Calvo, 1975'den aktaran Sayers, Kohn, Heavey, 1998).

Evlilik öncesi çiftlere yönelik eğitimlerin başlangıcı erken tarihlerde olmakla birlikte 1970'li yıllara kadar yaygın değildir. 1970'li yıllarda evliliğe hazırlık amaçlı programlar küçük ölçekli ve kısa süreli araştırmalara dayalı sosyal beceri eğitimlerinden oluşmaktaydı. Bu programlar, çiftlerin bekarlıktan evliliğe geçiş sürecini kolaylaştırmak ve boşanmaları önlemek amacıyla ve eğitimin gerekli olduğu görüşüyle oluşturuldu. Teori, içerik ve beceri eğitimindeki eksik yönlerine rağmen bu programlar boşanmaları azaltmak ve çiftlerin farkındalığını artırmak için eğitimin gerekli olduğunu ortaya koydu. Sonraki dönemlerde ise daha sistematik araştırmalara dayalı programlar geliştirildi (Silliman ve Schumm, 2000).

1970 ve 1980'li yıllarda evlilik ve aile araştırmacılarının evliliğe hazırlık programları üzerinde çok sayıda çalışmaları görülmektedir. 1974'den başlayarak evlilik öncesi danışmanlık başlığı altında çok sayıda araştırma yapılmasına karşın bunların çok azı bilimsel dergilerde yer aldı (Sayers, Kohn, Heavey, 1998). 1980'de George Doub ve Virginia Scott tarafından, düşük gelirli bireylere yönelik olarak "sağlıklı aileler için hayatta kalma becerileri programı" uygulandı. Yine 1980 yılında, ilişki becerisi geliştirme programları arasında uzun vadeli ve daha kapsamlı etkileriyle en çok tanınan "Önleme ve İlişki Geliştirme Programı" (PREP) ABD'de geliştirildi. 1990'lı yılların sonlarından itibaren çok sayıda eyalet ve topluluklar, bireylere evlilik eğitimi sunmak için devlet destekli programlar yaptılar. Bu programlar arasında evlilik rehberleri, posterler, kitapçıklar, videolar gibi eğitim materyalleri yer aldı (Ooms ve Wilson, 2004). Bireylerin kendi kendine eğitimlerini sağlamak amacıyla, kitaplar, internet siteleri, çevrim içi kurslar şeklinde daha erişilebilir programlarda uygulandı (Duncan, Childs, Larson, 2010).

ABD, Avustralya ve İngiltere'de evlenmeyi planlayan bireyler, yaklaşık üçte bir ile dörtte bir arasında değişen oranlarda evliliğe hazırlık programlarına katılmaktadırlar. Bu eğitimlerle, geçiş döneminde evlilik stresinin ve boşanma riskinin azaltılması ve bunlarla bağlantılı kişisel ve sosyal maliyetlerin azaltılması amaçları öne çıkmaktadır. Evlilik öncesi eğitim programlarının içeriğinde farkındalık, geri bildirim ve beceri eğitimi yer almakta ve katılan çiftlerin büyük bölümünün bu programlardan memnuniyet bildirdiği çalışmalarda görülmüştür (Halford, Markman, Kline ve Stanley, 2003). Evlilik öncesi eğitim verilmesi evlilik stresine ve mutsuz ailelerin artışına karşı bir tedbir mekanizması olarak önem taşımaktadır.

Evliliğe hazırlık programları dünya çapında popüler olmuş ve ivme kazanmıştır. Bu alanda hazırlanan çok sayıda programlar, ticari işletmeler tarafından nişanlı ve evli olan çiftlere yönelik olarak sunulmaktadır. ABD'de dini kuruluşların da evliliğe hazırlık konusunda önemli çalışmaları görülmektedir (Sayers, Kohn, Heavey, 1998). Norveç'te kamu kuruluşları ve özel kuruluşlar çiftlere eğitim vermektedir. Norveç'te hükümetin çiftlere eğitim verilmesine yönelik iki önemli rolü bulunmaktadır. Bunlardan birincisi siyasi gündemde ilişki eğitimine yer vermek, diğeri ise bu tür eğitimlerin geliştirilmesi ve uygulanmasına yönelik kaynak sağlamaktır. İlişki eğitimlerine dönük projelere destek verilmesi bu konudaki çalışmaların önemli ölçüde artmasını sağlamıştır (Thuen ve Laerum, 2005'den akt. Kalkan, Hamamcı ve Yalçın, 2012).

ABD'nin birçok eyaletinde, çiftlerin evlilik öncesi eğitim programlarına katılmaları için teşvikler uygulanmaktadır. Evlilik eğitimi teşvik politikaları kapsamında medya tanıtımları, evlilik el kitapları dağıtılması ve evlilik-nikah belgelerini bekleme sürelerinin

kısaltılması gibi uygulamalar da yer almaktadır. Florida eyaleti, evlilik ve aile sağlığını geliştirme amacıyla 1998 yılında “Evliliği Hazırlama ve Koruma Yasası”nı kabul etti. Bu düzenlemeye göre evlilik öncesi eğitim programlarına katılım sağlayan çiftlere yönelik olarak evlilik belgesi ücretinin düşürülmesi ve evlilik belgesi almak için 3 gün bekleme süresinin uygulanmaması gibi teşvikler sağlanmaktadır. Genel olarak yapılan düzenlemelere göre, evlilik öncesi programlar dört saatten az olmamalı, eğitim konuları içerisinde iletişim becerileri, çatışma yönetimi, finansal sorumluluklar, çocuk yetiştirme ve ebeveynlik yer almalı ve bir profesyonel kişi tarafından eğitim verilmelidir. Maryland, Oklahoma, Minnesota ve Tennessee eyaletlerinde de çiftler evlilik öncesi hazırlık programlarına katılmaları için teşvik edilmekte ve eyaletlerde farklı teşvikler uygulanmaktadır. Örneğin Minnesota’da çiftler, evlilik öncesi 12 saatlik bir kursa katılmaları durumunda, evlilik izin belgesi ücretinde 50 Dolarlık bir indirim uygulamasından yararlanabilmektedir (Murray, 2006).

ABD’de liselerde ve üniversitelerde, evliliğe hazırlık konusunda aile yaşamı eğitim programları verilmektedir. Bu programlar, öğrencilerin evlilik ve iletişim kurma becerisini pratik bir şekilde öğrenmeleri amacıyla düzenlenmektedir. Bu programlarda evlilik doyumu, evlilik istatistikleri ve sağlıklı evliliklerle ilgili bilgiler, iletişim kurma, karar verme ve çatışma çözme gibi beceriler; evlilik beklentileri, roller ve inançlar gibi değer ve tutumlara yönelik farkındalık oluşturmayı sağlayan konular ile ebeveynlik bilgileri katılımcılara sunulmaktadır (Stahmann, 2000, s.104-115).

Evlilik öncesi eğitim uygulamalarının çeşitli Asya ülkelerinin de gündeminde olduğu görülmektedir. Son dönemlerde boşanma oranlarının yükselmesi ve evlilik içi sorunların yol açtığı olumsuzlukların aile bireylerini etkilemesi, Asya ülkelerinde de siyasi yönetimlerin bu alanda uygulamalar yapmasını gündeme getirmiştir. Singapur hükümeti evlilik ve aile danışmanlığı ile aile hayatı eğitimlerine önemli oranda finansman sağlamakta, Tayvan hükümeti evlilik eğitimine ilişkin kendi geliştirdiği programlarla bu alanda çalışmalar yapmakta, Malezya, Kore ve Endonezya’da Ana-baba okulu gibi projeler uygulanmaktadır (Huang, 2005, Beder Şen ve Demirkan, 2008).

3. Türkiye’de evlilik öncesi eğitim çalışmaları

Türkiye’de evlilik öncesi eğitim çalışmalarının ilki, İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü tarafından “evlilik okulu” ismiyle, 1998 yılında düzenlenmiştir. Bu programda hedef kitle evli olmayan veya evliliğin ilk yıllarındaki bireyler olarak belirlenmiş, önleyici rehberlik kapsamında uygulanmıştır. Programın içeriğini belirlemek için konuyla ilgili literatür incelenerek, üniversite öğrencileri kapsamında gerçekleştirilen bir anket çalışmasının verileri kullanılmıştır. 34 saatten oluşan program, 150 kişilik katılımcı bir gruba konferanslar şeklinde sunulmuştur. Bu çalışmada çiftlere evliliğe hazırlık, evlilik öncesi ilişkilerin doğası, aile yaşam döngüsü, evlilik güç çatışması, iletişim becerileri ve karar verme, ilişkide uyum ve denge sağlama becerileri, cinsel sorunlar ve evlilikte cinsel uyum, çalışma hayatı ve evlilik gibi konular konferanslarda çiftlere aktarılmıştır. Çalışmanın teorik altyapısının belirlenmesinde aile süreçleri yaklaşımı öne çıkmış, Mc Goldrick ve Carter’in Aile Yaşam Döngüsü modeli bağlamında çalışma yürütülmüştür (İşmen ve Yavuzer, 2005; Sürebiçer, 2008, s. 9, 43).

Daha sonra 2001 ve 2004 yıllarında, İstanbul Üniversitesince iki ayrı evlilik okulu yine evlilik öncesi eğitim programları kapsamında yapılmış, programların içeriğinde evlilik öncesi ilişkiler, evliliğe hazırlık ve çiftlerin yaşadığı süreçler, aile yaşam döngüsü, eşler arası ilişkiler, evlilikte güç, denge ve uyum, evlilik ve iş yaşamı, cinsel yaşam ve eşler arası sorun çözme, anne-babaların bebek beklerken yaşadıkları, anne-baba çocuk ilişkisi, etkili iletişim becerileri ve iletişim çatışmaları, erken çocukluk dönemi gelişim özellikleri gibi konular yer almıştır (İşmen ve Yavuzer, 2005; Sürebiçer, 2008, s. 43-44).

Türkiye’de evlilik öncesi dönemin iyi değerlendirilmesi amacıyla evlilik öncesi eğitim uygulamalarının kamu kurumlarının gündeminde yer aldığı görülmektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı teşkilatı içerisinde Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğünün bu konuda çeşitli çalışmaları bulunmaktadır. Bakanlığın evlilik öncesi eğitim programları evlilik hazırlığı yapan çiftleri evlilik hayatına hazırlamayı amaçlamakta olup, eğitimler yalnızca evlilik sürecindeki çiftlere değil, askerlik görevini yapan er ve erbaşlara, üniversitelerin son sınıf öğrencilerine ve polis okulu öğrencilerine de sunulmaktadır. Bu konuda Bakanlıkça verilen eğitim programı, “Evlilikte iletişim ve yaşam becerileri”, “Evlilik ve sağlık” ve “Aile hukuku” olmak üzere üç temel konudan oluşmaktadır (ASPB, 2017, s. 64).

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi bağlamında da, evlilik öncesi çiftlere eğitim verilmesi, yoğun şekilde gündeme gelmektedir. TBMM Kadına Şiddeti Araştırma Komisyonu tarafından yapılan çalışmalar sonucunda, evlenme başvurusunda bulunan çiftlerin mutlaka ön eğitimden ve bilgilendirmeden geçirilmesi ve evlilik öncesi eğitimi almalarından sonra edindikleri ehliyetle evliliklerine başlamaları konusu gündeme alınmıştır (Babacan, 2021).

Türkiye’de aile ve evlilik konularında geniş ölçekli araştırmaların yapılmasının 1989 yılında kurulan Aile Araştırma Kurumu çalışmalarıyla başladığı görülmektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın evlilik öncesi eğitime ilişkin müfredat, kitap hazırlama ve eğitici yetiştirme çalışmalarının olduğu, çiftlere ve evlenmeyi düşünen bekar bireylere yönelik evlilik öncesi eğitimler verildiği görülmektedir. Son yıllarda evlilik öncesi eğitimlere katılımın arttığı Bakanlık verilerinde belirtilmektedir. Buna göre, 2019 yılında, 165.511 kişiye evlilik öncesi eğitim verilmiş (AÇSHB, 2020, s. 86), 2020 yılında, 23.001 kişi bu eğitimlere katılmıştır (AÇSHB, 2021, s. 72). 2021 yılında 40.212 kişiye evlilik öncesi eğitim verilmiş (ASHB, 2022, s.65), 2022 yılında evlilik öncesi eğitimlere katılan kişi sayısı 223.627 olmuş, 2013-2022 dönemi arasında toplam eğitim verilen kişi sayısı 1.471.274’e ulaşmıştır (ASHB, 2023, s.71).

Sonuç

Dünya üzerinde boşanma oranlarındaki artış, bu konuyu bireysel bir problem olmaktan çıkararak toplumsal bir sorun olarak ele alınmasına yol açmıştır. Evlilikte yaşanan sorunlara çözüm üretilememesi, hem eşlerin ve hem de çocukların psikolojik ve beden sağlıklarını olumsuz etkilemektedir. Evlilikte ortaya çıkabilecek sorunların ve boşanmaların, toplumsal ve ekonomik maliyetinin büyük olması nedeniyle “evlilik öncesi eğitim” bir çözüm yolu olarak ortaya çıkmıştır. Başta gelişmiş ülkeler olmak üzere çok sayıda ülkede boşanma oranlarının yüksekliğinin dikkatleri evlilik ve aile kurumuna çektiği görülmektedir. Aile kurumuna olan ihtiyaç, özellikle gelişmiş ülkelerde, evlilikleri güçlendirmek amacıyla çalışmalar yapılmasını ve yasal düzenlemeler yapılmasını gündeme getirmiştir.

Türkiye’de evlilik öncesi eğitimler yapılmakla birlikte, toplumda yeterince yaygınlaşmadığı görülmektedir. 2021 yılı Türkiye Aile Yapısı Araştırmasına göre evlilik sürecine ilişkin törenlerin toplumun büyük bölümü tarafından yapıldığı, geleneksel söz kesme % 86,1, nişan 81,8, kına gecesi % 84,4, düğün % 87,7 gibi yüksek oranlarda yapılmakta olup, nikah sürecindeki çiftler için evlilik öncesi eğitimlere katılım konusunda bir alışkanlık oluşması gereksinimi görülmektedir (TAYA, 2021).

Evlilik öncesi aile eğitimine ilişkin literatür değerlendirildiğinde, genellikle bu eğitimlerin etkili olma durumları ve eğitim içeriği üzerinde durulduğu anlaşılmaktadır. Bu eğitimi verecek kişilerin eğitim durumları ve diğer özellikleri ile evlilik öncesi eğitim programlarının yaygınlaştırılması için neler yapılması gerektiği konusunda yeterli araştırma olmadığı görülmektedir. Evlilik öncesi eğitim konusunda farklı disiplinler arası yapılacak araştırmalar yeni perspektifler geliştirecektir. Bu konuda, akademisyen ve uygulayıcı kamu yöneticilerinin bir araya gelerek, uluslararası standartlarda bir mevzuat altyapısını ortaya koymaları ile kamu idarecilerinin, sivil toplum kuruluşlarının ve bilim insanlarının ülkemize

has özellikleri de dikkate alarak etkin ve verimli çalışmalar yürütmelerinin gerekliliği görülmektedir.

Bireyler, evlendikten sonra, kişilikleri, alışkanlıkları, geldikleri ailelerinden devraldıkları kültürel yönleri, birbirlerine uyumları, çalışma hayatında yaşadıkları sorunlar gibi konularda birbirleri ile çatışma yaşamakta ve bu durum ayrılığa ve evlilik birliğinin bozulmasına kadar uzanabilmektedir. Evlilik öncesi eğitime ilişkin olarak Fawcett ve diğerlerinin (2010) yaptığı bir meta analiz çalışmasında üç önemli sonuca ulaşılmıştır. Birincisi, bu eğitimlerle kazanılan iletişim ve problem çözme becerilerinin evliliklerin gidişatını olumlu etkilemesi, ikincisi elde edilen becerilerin çiftlerin rutin günlük hayatlarında da işlerine yaraması ve üçüncüsü daha iyi ve güncel evlilik öncesi eğitim çalışmalarının hazırlanması gerekliliği olarak belirtilmiştir.

Toplumda boşanma oranlarının artışına karşı çözüm yolu, boşanmaları hukuksal açıdan zorlaştırmaktan çok, öncelikle koruyucu-önleyici odaklı sosyal politikalar geliştirerek aile içerisindeki sorunları çözebilecek ve evli çiftleri boşanma noktasına getirmeyecek ve evlilik doyumunu artıracak önlemler almaktır. Bu bağlamda, boşanmaları ve aile içi şiddeti azaltmak ve evlilik doyumunu artırmak hedefiyle evlilik öncesi eğitimin yaygınlaştırılması, yeni kurulan ailelerin yaşam kalitelerine katkıda bulunabilir.

Boşanmaların aile bireylerine ve yakınlarına olduğu kadar topluma yönelik olumsuz etkileri dikkate alındığında evlilik öncesi eğitim çalışmalarının hem aileyi güçlendirmesi hem de boşanma oranını düşürmesiyle çok sayıda ülkenin gündemine girdiği görülmektedir. Bilimsel çalışmalarla evliliklerde çıkabilecek sorunları önceden ortaya koymak ve evlilik öncesi eğitim hizmetleriyle alınması gereken tedbirlerin evlenmeyi düşünen çiftlere anlatılması önem taşımaktadır. Türkiye’de evliliklerde yaşanan problemler ve boşanma nedenlerinin ortaya konulması, yerel dinamikler de dikkate alınarak evlilik öncesi eğitim programlarının içeriğinin hazırlanması, eğitim verecek kişilerin formasyonlarının belirlenmesi ve evlilik öncesi eğitimlerin yaygınlaştırılması için çalışmalar yapılması önemli görülmektedir.

Diğer yandan, Türkiye’de evlilik öncesi eğitime yönelik oldukça az sayıda bilimsel çalışma bulunmaktadır. Bu eğitimlerin başarısı için güncel gelişmelere uygun eğitim programlarının içeriği, eğiticilerin niteliği ve eğitimlerin toplumsal kabulü için yaygınlaştırma yollarının ortaya konulması önem taşımaktadır. Toplumların yükselişi için yasal düzenlemeler, toplumdaki hızlı değişimlerin hızına uygun şekilde yapılmadığında çeşitli toplumsal sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Çiftler arasında sorunlar ortaya çıktıktan sonra yapılan çalışmaların hem toplumsal maliyeti fazla olmakta, hem de aile bireylerine dönük bedeli ağır olmaktadır. Evlilikte yaşanan problemler, hem eşlerin hem de çocukların fiziksel ve psikolojik sağlığını olumsuz etkilemektedir. Evlilik öncesi eğitimler, evlilik öncesinde ağırlıklı olarak duygusal ve romantik hislerle değerlendirme yapan bireylerin akıl ve mantık çerçevesinde karar vermelerini kolaylaştırmaktadır.

Türkiye’de evlilik öncesi çift eğitiminin gündeme geldiği ve yaygınlaştırma çalışmaları yapıldığı görülmektedir. Evlenecek olan çiftlerin ve ailelerin, evlilik öncesi eğitim konusunda bilinçlendirilmesi ve geleneksel düğün hazırlıklarının yanında evlilik öncesi eğitim almaya teşvik edilmeleri, uyumlu evlilikler kurulmasına ve evlilik stresinin azalmasına yardımcı olması yönüyle önemlidir (Stanley, 2001). Sağlıklı evliliklerin oluşması aynı zamanda çocukların da fiziksel ve ruhsal açıdan sağlıklı bir ortamda yetişmelerinde önem taşımaktadır. Evliliklerin sağlıklı bir zeminde kurulması, yalnızca çiftlere fayda getirmekle kalmayıp, boşanmaların topluma ve devlete getireceği yüksek maliyetten kurtulmayı da sağlamaktadır.

Evlilik öncesi eğitimin, evlenme sürecindeki çiftlere veya henüz çift olmamış yetişkin bekar bireylere yönelik olması gözetilerek eğitim konularının belirlenmesi hem eğitimlerin

etkisini artmasında, hem de yaygınlaşmasında katkı sağlayabilir. Bu eğitimlerde yerel kültür ve ihtiyaçların dikkate alınması eğitimlerin etkinliğini artırmak için önem taşımaktadır. Eğitimlerin yaygınlaştırılması için dünya örnekleri de dikkate alınarak çalışmalar yapılması önem taşımaktadır. Bu eğitimlerin uygulama esaslarının ve eğitici altyapısının hazırlanması sonrasında, evlilik öncesi eğitimlerin yaygınlaşması için dört temel noktanın öne çıktığı görülmektedir. Bunlardan birincisi, farklı kitle iletişim araçları kullanılarak tanıtım ve reklam çalışmalarıdır. Bu bağlamda, televizyon, sosyal medya ve internet tanıtımları, kamu spotlarıyla tanıtım, eğitimlerde anlatılacak konuların ve içeriklerinin internette online olarak da sunulması tanıtım ve farkındalık oluşturulması ön plana çıkmaktadır. İkincisi, nikah tarihi alan çiftlere yönelik olarak belediyelerle birlikte yapılacak çalışmalarıdır. Nikahlanmak için belediyelere başvuran çiftlere yönelik olarak, belediyelerle yapılacak ortak çalışma ve işbirliğiyle hem tanıtımın hem de eğitimlerin organize edilmesi ve internet üzerinden eğitimlere başvuru imkanının sunulması önem taşımaktadır. Üçüncüsü, eğitimlerin düzenlenmesinde kamu ve özel kurumlar ve STK'ların işbirliği yapması, evlilik öncesi eğitimlerin yalnızca çiftlere değil, evlenmeyi düşünen bekar bireylere yönelik olarak da düzenlenmesi önemli görülmektedir. Sonuncusu ise, eğitime katılanlara teşvik edici ekonomik kolaylıklar ve hediyeler verilmesidir. Bu kapsamda, evlilik öncesi eğitime katılanlardan nikah işlem ücretinin bir bölümünün alınmaması, katılımı teşvik edici küçük hediyeler verilmesi ve eğitime katılım sertifikası verilmesi önemli teşvikler olarak öne çıkmaktadır.

Kaynakça

- AÇSHB. (2020). *2019 yılı faaliyet raporu*. Ankara: Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.
- AÇSHB. (2021). *2020 yılı faaliyet raporu*. Ankara: Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.
- ASHB. (2022). *2021 yılı faaliyet raporu*. Ankara: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.
- ASHB. (2023). *2022 yılı faaliyet raporu*. Ankara: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.
- ASPB. (2017). *2016 yılı faaliyet raporu*. Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Babacan, N. (2021). *TBMM'de öneri: Ehliyetli evlilik*. Hürriyet Gazetesi, 14.11.2021. <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/nuray-babacan/tbmmde-oneri-ehliyetli-evlilik-41938782>
- Bagarozzi, D. ve Rauen, P. (1981). Premarital counseling: appraisal and status. *American Journal of family Therapy*, 9, 13-27.
- Beder Şen, R. ve Demirkan, S. (2008). *Türkiye'de aile eğitimi ve yerel yönetimler/sivil toplum örgütleri için uygulamalı bir model önerisi*. V. Aile Şurası Aile Destek Hizmetleri Bildirileri, (s. 121). Ankara: ASAGEM.
- Bilen, M. (1983). *Sağlıklı insan ilişkileri ailede, kurumlarda ve toplumda*. Ankara: Teknik Basım Sanayi.
- Carroll, J. S. ve Doherty, W. J. (2003). Evaluating the effectiveness of premarital prevention programs: A meta-analytic review of outcome research. *Family Relations*, 52(2), 105-118.
- Childs, G. R. ve Duncan, S. F. (2012). Marriage preparation education programs: an assessment of their components. *Marriage and Family Review*, 48(1), 59–81.
- Clyde, T. L., (2019). *The effects of premarital education promotion policies on U.S. divorce rates*. Yüksek lisans tezi, (s. 6-8, 17-22.), Brigham Young Üniversitesi.
- Deveci Şirin, H. (2013). *Aile eğitim programının evli kadınların eş tükenmişliği düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi (s. 69-71), Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, PDR.
- Duncan, S., Childs, G. ve Larson, J. (2010). Perceived helpfulness of four different types of marriage preparation interventions. *Family Relations*, 59 (5), 623-636.

- Fawcett, E. B., Hawkins, A. J., Blanchard, V. L., ve Carroll, J. S. (2010). Do premarital education programs really work? A meta-analytic study. *Family Relations*, 59, 232–239.
- Gladding, S. T. (2017). *Aile terapisi tarihi, kuram ve uygulamaları*. 4. baskı. Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği.
- Gündüz, A., Yaşar, A., B., Gündoğmuş, İ., Savran C., Konuk E. (2018). Çocukluk çağı olumsuz yaşantılar ölçeği Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, Şubat, 68-73.
- Halford, W.K., Markman, H.J., Kline, G.H., Stanley, S.M. (2003). Best practice in couple relationship education. *Journal of Marital and Family Therapy*, 29(3), 385-406.
- Huang, W. (2005). An Asian perspective on relationship and marriage education. *Family Process*, 44 (2), 161-173.
- İşmen, E., Yavuzer, H. (2005). *Evlilik okulu projesi*. III. Uluslararası Aile ve Evlilik Terapileri Kongresi, 25-27 Mart, İstanbul. <http://www.aetd.org.tr/03.06.2021>
- Kalkan, M., Hamamcı, Z. ve Yalçın, İ. (2012). *Evlilik öncesi psikolojik danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kepler, A. (2015). *Marital satisfaction: The impact of premarital and couples counseling*. Yüksek lisans tezi, (s. 12), St. Catherine Üniversitesi, Minnesota.
- Kersten, K. K. (1990). The process of marital disaffection: Interventions at various stages. *Family Relations*, 39(3), 257-265.
- Konuk, E. (2015). *Bu bataklığı aile kurumu kurutur*. Sabah Gazetesi. 22.02.2015. Erişim:<https://www.sabah.com.tr/pazar/2015/02/22/bu-batakligi-aile-kurumu-kurutur?paging=7>
- Murray, C.E. (2006). Professional responses to government-endorsed premarital counseling. *Marriage and Family Review*, 40, 1, 53-67.
- Norvell, K. (2009). *In good communication and in bad: a study of premarital counseling and communication skills in newlywed couples*. Yüksek lisans tezi, North Texas Üniversitesi.
- Ooms, T. ve Wilson, P. (2004). The challenges of offering relationship and marriage education to low-income populations. *Family Relations*, 53, (5), 440-447.
- Özbesler, C. ve İçağasıoğlu Çoban, A. (2009). Türkiye'de aileye yönelik sosyal politika ve hizmetler. *Aile ve Toplum*, 5 (18), 31-39.
- Sayers, S., Kohn, C., Heavey, C., L. (1998). Prevention of marital dysfunction. *Clinical Psychology Review*, 18 (6), 713 –744.
- Schumm, R., Silliman, B., Bell, DB. (2000). Perceived premarital counseling outcomes among recently married army personnel. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 26(2), 177–186.
- Silliman B., Schumm, W.R. (2000). Marriage preparation programs: A literature review. *The Family Journal: Counseling and Therapy For Couples and Families*, 8 (2), 133-142.
- Sürerbiçer, F. Z. (2008). *Boşanmış bireylerin deneyimlerine göre evlilik eğitimi gereksinimi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Stahmann, R. F. (2000). Premarital counselling: a focus for family therapy. *Journal of Family Therapy*, 22(1), 104–114.
- Stanley, S. M. (2001). Making a case for premarital education. *Family Relations*, 50, 272-280.
- Stanley, S. M., Amato, P. R., Johnson, C. A. ve Markman, H. J. (2006). Premarital education, marital quality, and marital stability: Findings from a large, random household survey. *Journal of Family Psychology*, 20, 117–126.

- Şen, B. (2009). *Evlenmek üzere başvuruda bulunan bir grup nişanlı çiftin evlilik ve “evlilik öncesi çift eğitimi”ne ilişkin bilgi, görüş ve değerlendirmeleri*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- TAYA (2016). *Türkiye aile yapısı araştırması*. Ankara: Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, ATHGM yayını.
- TAYA (2021). *Türkiye aile yapısı araştırması*. Ankara: ASHB ve TÜİK.
- TÜİK, (2022). *TÜİK evlenme ve boşanma istatistikleri*, 01 Nisan 2022. TÜİK bülteni
- TÜİK, (2023). *TÜİK evlenme ve boşanma istatistikleri*, 24 Şubat 2023. TÜİK bülteni
- Williamson, H. C., Hammett, J. F., Ross, J. M., Karney, B. R. ve Bradbury, T. N. (2018). Premarital education and later relationship help-seeking. *Journal of Family Psychology*, 32(2), 276–281.

Araştırmacıların Katkı Oranı: (Birden fazla yazarlı makaleler için)

1. Yazar: % 50

2. Yazar: % 50

Çatışma Beyanı: “Evlilik öncesi eğitimin önemi” başlıklı makalemiz ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması yoktur ve yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.